

บทที่ ๑

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๔)

ทิศทางและวิสัยทัศน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการต่อแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๔)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) มีภารกิจหลักในการจัดทำนโยบายและแผนการศึกษาแห่งชาติที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬากับการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท โดยแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน (ฉบับที่ ๑๑) จะสิ้นสุดเวลาของแผนในปี ๒๕๕๙ เพื่อให้ทันเวลาในการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับต่อไปในปี ๒๕๖๐ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้ดำเนินการจัดทำแผนการศึกษา พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๔ ระยะเวลา ๑๕ ปี เพื่อเป็นแผนแม่บทสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ที่เน้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดความครอบคลุมและเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง

ร่างกรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๔ (ฉบับที่ ๑๒)

โดยร่างกรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๔ จัดทำโดยคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจ ด้านจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ ๙ ด้าน คือ

- ๑) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการศึกษา
- ๒) ยุทธศาสตร์การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระดับสถานศึกษา
- ๓) ยุทธศาสตร์การกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษา
- ๔) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม
- ๕) ยุทธศาสตร์การปรับระบบและกลไกการบริหารงานบุคคล
- ๖) ยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา
- ๗) ยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ผู้เรียน
- ๘) ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อสนองตอบตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ (สถาบันอาชีวศึกษา/สถาบันอุดมศึกษา)
- ๙) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต

วิสัยทัศน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๔ สู่การปฏิบัติ

แผนการศึกษาแห่งชาติ เปรียบเสมือนเป็นแผนธรรมนูญด้านการศึกษา ซึ่งต้องการให้เป็นกรอบการศึกษาที่มีแนวทางที่ชัดเจน เพื่อให้กระทรวงศึกษาธิการและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ร่างกรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ มียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน ๙ ด้าน มีความครอบคลุม แต่ต้องการเน้นย้ำใน ๙ ประเด็น ที่ต้องการจะเห็นอยู่ในแผนการศึกษาฉบับใหม่นี้ คือ

๑) **หาปัญหาให้พบ** แล้วก็ต้องจัดทำแผนออกจากปัญหานั้นในห่วงแรกของแผนการศึกษาชาติให้ได้

๒) **ความเชื่อมโยงของแผนการศึกษาแต่ละกลุ่ม** ตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษาของทั้งภาครัฐและเอกชน ที่แผนงานของการศึกษาแต่ละระดับจะต้องมีความชัดเจน ต่อเนื่อง และสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะช่วงของรอยต่อในแต่ละระดับจนถึงการทำงานภายหลังจบการศึกษา ดังนั้นการเรียนการสอนต้องส่งเสริมทักษะเป็นการเตรียมตัวให้เด็กพร้อมก่อนจบ เช่น ทักษะการทำงานซึ่งได้จากผลการวิจัยของหน่วยงานเอกชน บางหน่วย ได้แก่

- ต้องกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ
- เป็นได้ทั้งผู้นำ ผู้ตาม และผู้ช่วย ในทุกสถานการณ์ พร้อมทำงานที่ท้าทาย โดยมอง

ประโยชน์องค์กรมากกว่าประโยชน์ตนเอง

- สามารถคิดและทำได้เองโดยไม่ต้องรอคำสั่ง
- ต้องมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ และได้ผลลัพธ์ตามที่ตั้งไว้
- มีทักษะในการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเข้าสู่การทำงาน
- มีคุณสมบัติการทำงานแบบมืออาชีพ ตรงต่อเวลา รักษามารยาทในการทำงานอยู่เสมอ

และมีความอดทนอดกลั้น สามารถแยกแยะเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับงานออกได้

- มีความสามารถในการสื่อสารที่เป็นระบบ รู้จักลำดับความสำคัญในการสื่อสารให้ผู้รับสาร

สามารถเข้าใจได้ในทันที สามารถโน้มน้าวผู้รับสารให้คล้อยตามได้ และมีความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษ หรือภาษาที่สาม เป็นต้น

๓) **แผนต้องปฏิบัติได้จริง** ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดทำแผน ทุกคนต้องรับรู้ว่ามีเกี่ยวข้องส่วนใดอย่างไร และมีเป้าหมายหรือตัวชี้วัดในการดำเนินงานแต่ละห้วงอย่างไร และไปทำแผนปฏิบัติในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบได้ต่อไป

๔) **แผนต้องดำรงความมุ่งหมาย** ขณะที่มีความอ่อนตัว ที่จะสามารถปรับเปลี่ยนแผนได้ตามสภาพแวดล้อมและสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย เพื่อให้การทำงานขับเคลื่อนมีความราบรื่น แต่ก็ไม่ควรจะปรับหรือเปลี่ยนแปลงเป้าหมายที่ตั้งไว้

๕) **การกระจายอำนาจ** ใช้เงื่อนไขในการดำเนินการในช่วงการเปลี่ยนผ่าน ไม่ควรใช้ห้วงเวลาเป็นตัวกำหนด หมายถึงต้องหาปัจจัยในความพร้อมให้ครบถ้วนชัดเจน และนำมาใช้เป็นตัวกำหนดการกระจายอำนาจ ซึ่งไม่จำเป็นที่จะต้องทำพร้อมกันทั้งหมดในทุกโรงเรียน ทุกมหาวิทยาลัย หรือในทุกเรื่อง

๖) **การประเมินผล** ระบุหน่วยงานประเมินของภาครัฐหรือองค์กรมหาชน และจะต้องปฏิบัติตามแผนด้วย ทั้งการประเมินตามเรื่องและห้วงเวลาที่ระบุไว้ในแผน การประเมินทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนนี้ เพื่อจะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงแผน ปรับปรุงการทำงานของแต่ละหน่วยงานได้อย่างถูกต้องและตรงประเด็น

๓) การวิจัย ให้มีการระบุงการศึกษาวิจัยไว้ในแผนอย่างเป็นรูปธรรม และกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยในประเด็นปัญหาและพัฒนาส่วนต่างๆ อย่างมีเหตุผลและมีแนวทางที่ชัดเจน

๔) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ให้มีคณะทำงานประชารัฐรวมอยู่ในแผนด้วย เพราะขณะนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมเป็นคณะทำงานประชารัฐ ๒ คณะ คือการจัดการศึกษาตามด้านการศึกษาพื้นฐานและการพัฒนาผู้นำ และด้านการยกระดับคุณภาพวิชาชีพ

๕) งบประมาณ งบรัฐบาลมีจำกัด การจัดทำงบประมาณของแต่ละหน่วยไม่ควรของงบประมาณมากเกินไป งบประมาณการกระทรวงศึกษาธิการทำอยู่แล้ว

การจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ เปรียบเสมือนเป็นแผนยุทธมณูด้านการศึกษา ซึ่งต้องการให้เป็นกรอบการศึกษาที่มีแนวทางที่ชัดเจน เพื่อให้กระทรวงศึกษาธิการและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม และต้องยอมรับว่าจากสภาพการศึกษาของไทยจากวันนี้ไปถึงอีก ๑๕ ปีข้างหน้ากระทรวงศึกษาธิการไม่ได้เริ่มต้นจาก ๕ หรือ ๖ แต่บางเรื่องเริ่มต้นจากศูนย์หรือติดลบเสียด้วยซ้ำ ดังนั้นการจะวางแผนการศึกษาในอนาคตข้างหน้าอีก ๑๕ ปี เราต้องย้อนกลับมาดูตัวเองเพื่อทบทวนการดำเนินการที่ผ่านมาแก้ไขปัญหาให้ได้ จึงจะสามารถวางแผนและเดินหน้าขับเคลื่อนงานการศึกษาต่อไปข้างหน้าได้

ในส่วนของร่างกรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่ สกศ.ได้ดำเนินการจัดทำขึ้น โดยมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน ๙ ด้านนั้น ถือว่ามีความครอบคลุมทุกเรื่องอยู่แล้ว แต่ก็ต้องการเน้นย้ำใน ๙ ประเด็นที่ต้องการจะเห็นอยู่ในแผนการศึกษาฉบับใหม่นี้ ได้แก่

- **หา “หล่ม” หรือปัญหาให้เจอ** ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่เราจะต้องหาให้เจอให้ได้ เมื่อหาเจอแล้วก็ต้องจัดทำแผนออกจากหล่มภายในหัวแรกของแผนการศึกษาชาติให้ได้ อาทิ ประเด็นปัญหาของจุดเน้นตามกรอบการปฏิรูปการศึกษา อาทิ เรื่องของครู ที่มีแหล่งผลิตครูถึง ๖๐ แหล่ง จะทำอย่างไรให้แต่ละแหล่งมีมาตรฐานการผลิตที่เท่าเทียมกัน เป็นต้น
- **ความเชื่อมโยงของแผนการศึกษาแต่ละกลุ่ม** เริ่มตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษาของทั้งภาครัฐและเอกชนที่แผนงานของการศึกษาแต่ละระดับจะต้องมีความชัดเจน ต่อเนื่องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะช่วงของรอยต่อในแต่ละระดับจนถึงการทำงานภายหลังจบการศึกษา อาทิ นักเรียนชั้น ม.๖ ที่จะต้องสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย ทั้งผู้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาไม่ควรที่จะต้องโทษกันว่าใครสอนดีไม่ดีแต่ควรที่จะจับมือเดินไปด้วยกัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ต้องผลิตครู ฝึกอบรมและพัฒนาให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่วนมหาวิทยาลัยเองก็ต้องมีแผนในการผลิตและพัฒนานิสิตนักศึกษาอย่างเป็นระบบและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน โดยเฉพาะทักษะในการทำงานที่ไม่เพียงความรู้ด้านวิชาการเท่านั้น แต่จะต้องมีทักษะในการใช้ชีวิตด้วยซึ่งเมื่อเร็วๆ นี้สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับจีอบไทยดอทคอมและแคเรียร์วีซ่า ได้เผยแพร่ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “ช่องว่างทักษะที่สำคัญในโลกการทำงาน” เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาบุคลากรรุ่นใหม่โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตนักศึกษาาระดับปริญญาตรีจากทั่วประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)

เนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ จะสิ้นสุดลงในเดือนกันยายน ๒๕๕๙ จึงขอสรุปทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ จากเอกสาร เรื่อง “ ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ ” และเอกสารประกอบการประชุมประจำปี ๒๕๕๘ ซึ่งจัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนี้

๑. กรอบวิสัยทัศน์และเป้าหมาย

มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทย จากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของประเทศ

๒. ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของประเทศ (Country Strategic Positioning)

ประเทศไทยเป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม เป็นศูนย์กลางด้านการขนส่ง และโลจิสติกส์ของภูมิภาคสู่ความเป็นชาติการค้าและบริการ (Trading and Service Nation) เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัย แหล่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และนวัตกรรมสูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๓. เป้าหมายการพัฒนา ประกอบด้วยเป้าหมายเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดังนี้

๓.๑ การหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางสู่รายได้สูง โดยเศรษฐกิจขยายตัวเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕ ต่อปี ผลผลิตภาพการผลิตเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าเฉลี่ยร้อยละ ๒.๕ ต่อปี การลงทุนรวมขยายตัวไม่ต่ำกว่าเฉลี่ยร้อยละ ๘

๓.๒ การพัฒนาศักยภาพคนให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศและการสร้าง สังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ

๓.๓ การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การกระจายรายได้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้น บริการทางสังคมมีคุณภาพและมีการกระจายอย่างทั่วถึง

๓.๔ การสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ขับเคลื่อนประเทศสู่เศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพิ่มขีดความสามารถในการรับมือภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการบริหารจัดการน้ำให้สมดุล

๓.๕ การบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ

๔. แนวทางการพัฒนา

๔.๑ การยกระดับศักยภาพการแข่งขันและการหลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางสู่รายได้สูง โดยการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา พัฒนาสภาวะแวดล้อมของการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ผลักดันให้ผู้ประกอบการมีบทบาทหลักด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม สนับสนุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนใน R&D Center ตลอดจนผลักดันงานวิจัยให้ใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ให้ความสำคัญคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา จัดทำ Technology Roadmap ส่งเสริมอุตสาหกรรม Carbon Fiber การพัฒนา ผลผลิตภาพแรงงาน การส่งเสริมผู้ประกอบการที่เข้มแข็งและพาณิชย์ดิจิทัล เร่งลงทุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งเพื่อเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจในประเทศและ

ต่างประเทศ ทั้งการพัฒนาและปรับปรุงโครงข่ายรถไฟให้เป็นโครงข่ายหลักในการเดินทางและขนส่งของประเทศ

๔.๒ การพัฒนาศักยภาพคนตามช่วงวัยและการปฏิรูประบบเพื่อสร้างสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัยให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ การยกระดับคุณภาพ การศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียมและทั่วถึง การพัฒนาด้านสุขภาพ โดยส่งเสริมการพัฒนา เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการแพทย์เพื่อรองรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ

๔.๓ การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยยกระดับรายได้และสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ การจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิขั้นพื้นฐาน สร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากร การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค

๔.๔ การรองรับการเชื่อมโยงภูมิภาคและความเป็นเมือง การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและ สิ่งอำนวยความสะดวกของเมือง การพัฒนาด้านการขนส่งและโลจิสติกส์เชื่อมโยงกับเพื่อนบ้าน ส่งเสริม การลงทุน การค้าชายแดน และจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

๔.๔ การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การรักษา ทุนทางธรรมชาติเพื่อการเติบโตสีเขียวใช้ประโยชน์จากทุนธรรมชาติโดยคำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพ การฟื้นตัวปกป้องรักษาทรัพยากรป่าไม้ การส่งเสริมการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างระบบ หมุนเวียนวัสดุที่ใช้แล้ว ที่มีประสิทธิภาพ ขับเคลื่อนสู่ Zero Waste Society การส่งเสริมการผลิต การลงทุน และการสร้างงานสีเขียว การจัดการมลพิษและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนา ความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ การเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวเพื่อรองรับ การเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศและการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติ

๔.๕ การบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ การสร้างความโปร่งใส การพัฒนาบุคลากรภาครัฐ ให้มีความเป็นมืออาชีพและเพียงพอ เพื่อให้ระบบราชการเล็กแต่มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพสูง การพัฒนา อปท. ให้สามารถรับมือการเปลี่ยนแปลง การสร้างระบบตรวจสอบและประเมินผล ที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดตาม ประเมินผลโครงการที่ใช้จ่ายงบประมาณมากและมีผลกระทบในวงกว้าง